

# بررسی ساختاری ده ترکیب بند عاشورایی

مریم ارسلان

سرشناسه : ارسلان، مریم، ۱۳۶۷ -  
عنوان و نام پدیدآور : بررسی ساختاری ده ترکیب‌بند عاشورایی / مریم ارسلان.  
مشخصات نشر : تهران : مهرگردان، ۱۳۹۳.  
مشخصات ظاهری : ۳۶۸ ص.  
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۱۱۸-۱-۸  
وضعیت فهرست نویسی : فیبا  
یادداشت : کتابنامه .  
موضوع : عاشورا -- شعر -- تاریخ و نقد  
موضوع : شعر فارسی -- تاریخ و نقد  
رده بندی کنگره : ۱۳۹۳ / ۴ الف ۲ ع / PIR۳۵۵۵  
رده بندی دیویی : ۸۴۱ / ۰۰۹۳۱  
شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۶۳۹۱۹

بررسی ساختاری ده ترکیب‌بند عاشورایی

نویسنده: مریم ارسلان

ویراستار: مهدی احمدی لفرورکی

ناشر: مهر گردان

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

۳۶۸ صفحه رقعی

چاپ اول: ۱۳۹۳

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

تلفن: ۰۹۱۱۹۲۳۴۲۰۶

## فهرست مطالب

مقدمه ..... ۲۱

فصل اول: کلیات و مفاهیم ..... ۲۳

۱-۱- درآمد ..... ۲۵

۱-۲- رثا از دیدگاه واژه شناسان ..... ۲۶

۱-۳- انواع مرثیه ..... ۲۷

۱-۴- رثا در ادبیات ..... ۲۸

۱-۵- رثا در ادب فارسی ..... ۲۹

۱-۶- رثا در شعر عرب ..... ۳۰

۱-۷- دیدگاه اسلام درباره‌ی رثا ..... ۳۰

۱-۸- رثا و گستردگی آن در ادبیات شیعی ..... ۳۱

۱-۹- رثای شیعی و وجوه تمایز آن ..... ۳۲

۱-۱۰- رثای امام حسین (علیه السلام)، گسترده‌ترین

رثای شیعی ..... ۳۳

۱-۱۱- نگاهی به راویان واقعه‌ی عاشورا ..... ۳۴

۱-۱۲- شعر عاشورایی در گستره‌ی ادبیات

فارسی شیعه ..... ۳۸

۱-۱۳- مضامین و درون مایه‌های اشعار عاشورایی ..... ۴۳

|                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------|----|
| ۱۴-۱- کلمه و کلام در شعر عاشورایی و زبان و ساختار این شعر ..... | ۴۵ |
| ۱۵-۱- اغراض، مضمون و ساختار لفظی و معنوی شعر عاشورایی .....     | ۴۷ |
| ۱۶-۱- تعریف ترکیب‌بند .....                                     | ۵۰ |
| ۱۷-۱- مضامین (درون‌مایه‌ها) ترکیب‌بندها .....                   | ۵۳ |
| ۱۸-۱- وزن و آهنگ ترکیب‌بندها .....                              | ۵۶ |
| ۱۹-۱- شاعران ترکیب‌بند سرای مورد بحث .....                      | ۵۷ |
| ۲۰-۱- ساختار و انواع ادبی .....                                 | ۶۵ |
| ۲۱-۱- پس‌اساختار‌گرایان .....                                   | ۶۷ |
| ۲۲-۱- کارکرد نقد ساختار‌گرایی در شعر .....                      | ۶۹ |

## فصل دوم: بررسی ساختاری ده ترکیب‌بند عاشورایی ..... ۷۱

|                                                              |    |
|--------------------------------------------------------------|----|
| ۱-۲- ترکیب‌بند عاشورایی سرّوش اصفهانی و نقد ساختاری آن ..... | ۷۳ |
| ۱-۱-۲- نقد ساختار ظاهر .....                                 | ۸۰ |
| ۱-۱-۱-۲- موسیقی .....                                        | ۸۰ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- موسیقی بیرونی .....                               | ۸۰ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- موسیقی کناری .....                                | ۸۱ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- ردیف .....                                        | ۸۱ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- قافیه .....                                       | ۸۲ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- موسیقی درونی .....                                | ۸۲ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- توازن آوایی .....                                 | ۸۲ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- تکرار همخوان .....                                | ۸۲ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- تکرار واکه .....                                  | ۸۳ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- دگرگونی واج‌ها .....                              | ۸۳ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- توازن واژگانی .....                               | ۸۴ |
| ۱-۱-۱-۱-۲- صناعات آوایی حاصل از تکرار کامل .....             | ۸۴ |

۱-۱-۱-۱-۲-۲- صناعات آوایی حاصل از  
تکرار ناقص ..... ۸۵  
۱-۱-۱-۱-۲-۳- توازن نحوی ..... ۸۶  
۱-۱-۱-۱-۲-۳-۱- همنشین سازی نقشی ..... ۸۷  
۱-۱-۱-۱-۲-۳-۱- جانشین سازی نقشی ..... ۸۷  
۱-۱-۲-۲- ساختار زبان شناسی ..... ۸۹  
۱-۲-۱-۲- تشبیه ..... ۹۰  
۱-۲-۲-۲- استعاره ..... ۹۰  
۱-۲-۲-۲- صنایع ادبی لفظی و معنوی ..... ۹۱  
۱-۲-۳- ساختار لغوی ..... ۹۲  
۱-۲-۳-۱- فعل ..... ۹۲  
۱-۲-۳-۱- اسم ..... ۹۳  
۱-۲-۴- ساختار بلاغی ..... ۹۴  
۱-۲-۴-۱- جملات خبری ..... ۹۴  
۱-۲-۴-۲- جملات پرسشی ..... ۹۵  
۱-۲-۴-۳- جملات امری ..... ۹۵  
۱-۲-۵- ساختار محتوایی ..... ۹۶  
۲-۲- ترکیب بند عاشورایی عاشق اصفهانی و  
نقد ساختاری آن ..... ۹۷  
۱-۲-۲-۱- نقد ساختار ظاهر ..... ۱۰۲  
۱-۲-۲-۱- موسیقی ..... ۱۰۲  
۱-۲-۲-۱-۱- موسیقی بیرونی ..... ۱۰۲  
۱-۲-۲-۱-۲- موسیقی کناری ..... ۱۰۳  
۱-۲-۲-۱-۲-۱- ردیف ..... ۱۰۳  
۱-۲-۲-۱-۲-۲- قافیه ..... ۱۰۴  
۱-۲-۲-۳-۱- موسیقی درونی ..... ۱۰۷  
۱-۲-۲-۳-۱- توازن آوایی ..... ۱۰۷  
۱-۲-۲-۳-۱-۱- تکرار همخوان ..... ۱۰۷

- ۱۰۸ ..... ۲-۱-۳-۱-۱-۲-۲- تکرار واکه
- ۱۰۸ ..... ۳-۱-۳-۱-۱-۲-۲- دیگرگونی واج‌ها
- ۱۰۹ ..... ۲-۳-۱-۱-۲-۲- توازن واژگانی
- ۱-۲-۳-۱-۱-۲-۲- صناعات آوایی حاصل از
- ۱۰۹ ..... تکرار کامل
- ۲-۲-۳-۱-۱-۲-۲- صناعات آوایی حاصل از
- ۱۱۱ ..... تکرار ناقص
- ۳-۳-۱-۱-۲-۲- توازن نحوی
- ۱-۳-۳-۱-۱-۲-۲- همنشین‌سازی نقشی
- ۲-۳-۳-۱-۱-۲-۲- جانشین‌سازی نقشی
- ۲-۳-۲- ساختار زبان‌شناسی
- ۱-۲-۲-۲- تشبیه
- ۳-۲-۲- استعاره
- ۲-۲-۲-۲- صنایع ادبی لفظی و معنوی
- ۳-۲-۲- ساختار لغوی
- ۱-۳-۲-۲- فعل
- ۲-۳-۲-۲- اسم
- ۳-۳-۲-۲- صفت
- ۴-۲-۲- ساختار بلاغی
- ۱-۴-۲-۲- جملات خبری
- ۲-۴-۲-۲- جملات پرسشی
- ۳-۴-۲-۲- جملات امری
- ۵-۲-۲- ساختار محتوایی

۳-۲- ترکیب‌بند عاشورایی وحشی بافقی و

نقد ساختاری آن ..... ۱۲۸

۱-۳-۲- نقد ساختار ظاهر ..... ۱۳۰

۱-۱-۳-۲- موسیقی ..... ۱۳۰

۱-۱-۱-۳-۲- موسیقی بیرونی ..... ۱۳۰

|     |                               |               |
|-----|-------------------------------|---------------|
| ۱۳۰ | ..... موسیقی کناری            | ۲-۱-۱-۳-۲     |
| ۱۳۱ | ..... ردیف                    | ۱-۲-۱-۱-۳-۲   |
| ۱۳۱ | ..... قافیه                   | ۲-۲-۱-۱-۳-۲   |
| ۱۳۴ | ..... موسیقی درونی            | ۳-۱-۱-۳-۲     |
| ۱۳۴ | ..... توازن آوایی             | ۱-۳-۱-۱-۳-۲   |
| ۱۳۴ | ..... تکرار همخوان            | ۱-۱-۳-۱-۱-۳-۲ |
| ۱۳۴ | ..... تکرار واکه              | ۲-۱-۳-۱-۱-۳-۲ |
| ۱۳۴ | ..... دگرگونی واج‌ها          | ۳-۱-۳-۱-۱-۳-۲ |
| ۱۳۵ | ..... توازن واژگانی           | ۲-۳-۱-۱-۳-۲   |
|     | صناعات حاصل از تکرار          | ۱-۲-۳-۱-۱-۳-۲ |
| ۱۳۵ | ..... آوایی کامل              |               |
|     | صناعات حاصل از تکرار          | ۲-۲-۳-۱-۱-۳-۲ |
| ۱۳۵ | ..... آوایی ناقص              |               |
| ۱۳۷ | ..... توازن نحوی              | ۳-۳-۱-۱-۳-۲   |
| ۱۳۷ | ..... هم‌نشین‌سازی نقشی       | ۱-۳-۳-۱-۱-۳-۲ |
| ۱۳۸ | ..... جانشین‌سازی نقشی        | ۲-۳-۳-۱-۱-۳-۲ |
| ۱۳۹ | ..... ساختار زبان‌شناسی       | ۲-۳-۲         |
| ۱۳۹ | ..... تشبیه                   | ۱-۲-۳-۲       |
| ۱۳۹ | ..... استعاره                 | ۲-۲-۳-۲       |
| ۱۴۰ | ..... مجاز                    | ۳-۲-۳-۲       |
| ۱۴۰ | ..... صنایع ادبی لفظی و معنوی | ۴-۲-۳-۲       |
| ۱۴۱ | ..... ساختار لغوی             | ۳-۳-۲         |
| ۱۴۱ | ..... فعل                     | ۱-۳-۳-۲       |
| ۱۴۱ | ..... اسم                     | ۲-۳-۳-۲       |
| ۱۴۲ | ..... صفت                     | ۳-۳-۳-۲       |
| ۱۴۲ | ..... ساختار دستوری           | ۴-۳-۲         |
| ۱۴۲ | ..... ساختار بلاغی            | ۵-۳-۲         |
| ۱۴۲ | ..... جملات خبری              | ۱-۵-۳-۲       |
| ۱۴۳ | ..... جملات پرسشی             | ۲-۵-۳-۲       |

- ۱۴۴ ..... ۶-۳-۲ ساختار محتوایی
- ۴-۲ ترکیب‌بند عاشورایی صبا‌ی بیدگلی و نقد ساختاری آن ..... ۱۴۵
- ۱-۴-۲ نقد ساختار ظاهر ..... ۱۵۱
- ۱-۴-۲-۱-۱ موسیقی ..... ۱۵۱
- ۱-۴-۲-۱-۱-۱ موسیقی بیرونی ..... ۱۵۱
- ۱-۴-۲-۱-۱-۲ موسیقی کناری ..... ۱۵۱
- ۱-۴-۲-۱-۲-۱ ردیف ..... ۱۵۱
- ۱-۴-۲-۱-۲-۲ قافیه ..... ۱۵۲
- ۱-۴-۲-۳-۱ موسیقی درونی ..... ۱۵۴
- ۱-۴-۲-۱-۲-۱ توازن آوایی ..... ۱۵۴
- ۱-۴-۲-۱-۳-۱ تکرار همخوان ..... ۱۵۴
- ۱-۴-۲-۱-۳-۲ تکرار واژه ..... ۱۵۶
- ۱-۴-۲-۱-۳-۳ دگرگونی واژه‌ها ..... ۱۵۶
- ۱-۴-۲-۲-۳-۱ توازن واژگانی ..... ۱۵۷
- ۱-۴-۲-۱-۲-۳-۱ صناعات آوایی حاصل از تکرار کامل ..... ۱۵۷
- ۱-۴-۲-۲-۳-۱-۱ صناعات آوایی حاصل از تکرار ناقص ..... ۱۵۸
- ۱-۴-۲-۳-۳-۱ توازن نحوی ..... ۱۶۰
- ۱-۴-۲-۱-۳-۳-۱-۱ همنشین‌سازی نقشی ..... ۱۶۰
- ۱-۴-۲-۱-۳-۳-۲ جانشین‌سازی نقشی ..... ۱۶۲
- ۲-۴-۲ ساختار زبان‌شناسی ..... ۱۶۴
- ۱-۴-۲-۲-۲ تشبیه ..... ۱۶۴
- ۲-۴-۲-۲-۲ استعاره ..... ۱۶۵
- ۳-۴-۲ صنایع ادبی لفظی و معنوی ..... ۱۶۶
- ۳-۴-۲ ساختار لغوی ..... ۱۶۹
- ۱-۴-۲-۳-۱ فعل ..... ۱۶۹

|     |                            |
|-----|----------------------------|
| ۱۷۰ | ..... ۲-۳-۴-۲ اسم          |
| ۱۷۱ | ..... ۳-۳-۴-۲ صفت          |
| ۱۷۳ | ..... ۴-۴-۲ ساختار دستوری  |
| ۱۷۴ | ..... ۵-۴-۲ ساختار بلاغی   |
| ۱۷۴ | ..... ۱-۵-۴-۲ جملات خبری   |
| ۱۷۵ | ..... ۲-۵-۴-۲ جملات پرسشی  |
| ۱۷۶ | ..... ۳-۵-۴-۲ جملات امری   |
| ۱۷۶ | ..... ۶-۴-۲ ساختار محتوایی |

## ۵-۲ ترکیب بند عاشورایی وصال شیرازی و

|                     |                                      |
|---------------------|--------------------------------------|
| ۱۸۵                 | ..... نقد ساختاری آن                 |
| ۱۸۵                 | ..... ۱-۵-۲ نقد ساختار ظاهر          |
| ۱۸۵                 | ..... ۱-۱-۵-۲ موسیقی                 |
| ۱۸۵                 | ..... ۱-۱-۱-۵-۲ موسیقی بیرونی        |
| ۱۸۵                 | ..... ۲-۱-۱-۵-۲ موسیقی کلاری         |
| ۱۸۵                 | ..... ۱-۲-۱-۱-۵-۲ ردیف               |
| ۱۸۵                 | ..... ۲-۲-۱-۱-۵-۲ قافیه              |
| ۱۸۶                 | ..... ۳-۱-۱-۵-۲ موسیقی درونی         |
| ۱۸۶                 | ..... ۱-۳-۱-۱-۵-۲ توازن آوایی        |
| ۱۸۶                 | ..... ۱-۱-۳-۱-۱-۵-۲ تکرار همخوان     |
| ۱۸۷                 | ..... ۲-۱-۳-۱-۱-۵-۲ دگرگونی واج‌ها   |
| ۱۸۷                 | ..... ۲-۳-۱-۱-۵-۲ توازن واژگانی      |
| ..... ۱-۲-۳-۱-۱-۵-۲ | صناعات آوایی حاصل از                 |
| ۱۸۷                 | ..... تکرار کامل                     |
| ..... ۲-۲-۳-۱-۱-۵-۲ | صناعات آوایی حاصل از                 |
| ۱۸۸                 | ..... تکرار ناقص                     |
| ۱۹۰                 | ..... ۳-۳-۱-۱-۵-۲ توازن نحوی         |
| ۱۹۰                 | ..... ۱-۳-۳-۱-۱-۵-۲ همنشین سازی نقشی |
| ۱۹۱                 | ..... ۲-۳-۳-۱-۱-۵-۲ جانشین سازی نقشی |

- ۱۹۵ ..... ۲-۵-۲ ساختار زبان‌شناسی
- ۱۹۵ ..... ۲-۵-۱ تشبیه
- ۱۹۶ ..... ۲-۲-۵-۲ صنایع ادبی لفظی و معنوی
- ۱۹۷ ..... ۳-۵-۲ بخش لغوی
- ۱۹۷ ..... ۲-۵-۱-۳ فعل
- ۱۹۸ ..... ۲-۳-۵-۲ اسم
- ۱۹۸ ..... ۲-۵-۴ ساختار بلاغی
- ۱۹۸ ..... ۲-۵-۱-۴ جملات خبری
- ۱۹۹ ..... ۲-۴-۵-۲ جملات پرسشی
- ۲۰۰ ..... ۲-۴-۵-۳ جملات امری
- ۲۰۱ ..... ۲-۴-۵-۴ جملات ندایی
- ۲۰۱ ..... ۲-۵-۵ ساختار محتوایی
- ۲-۶-۲ ترکیب‌بند عاشورایی وقار شیرازی و
- ۲۰۲ ..... نقد ساختاری آن
- ۲۰۷ ..... ۲-۶-۱-۱ نقد ساختار ظاهر
- ۲۰۷ ..... ۲-۶-۱-۱-۱ موسیقی
- ۲۰۷ ..... ۲-۶-۱-۱-۱-۱ موسیقی بیرونی
- ۲۰۷ ..... ۲-۶-۱-۱-۲ موسیقی کناری
- ۲۰۷ ..... ۲-۶-۱-۱-۲-۱ ردیف
- ۲۰۹ ..... ۲-۶-۱-۱-۲-۲ قافیه
- ۲۱۱ ..... ۲-۶-۱-۱-۳ موسیقی درونی
- ۲۱۱ ..... ۲-۶-۱-۱-۳-۱ توازن آوایی
- ۲۱۱ ..... ۲-۶-۱-۱-۳-۱-۱ تکرار همخوان
- ۲۱۲ ..... ۲-۶-۱-۱-۳-۲ تکرار واکه
- ۲۱۳ ..... ۲-۶-۱-۱-۳-۳ دگرگونی واج‌ها
- ۲۱۴ ..... ۲-۶-۱-۱-۳-۲ توازن واژگانی
- ۲۱۴ ..... ۲-۶-۱-۱-۳-۱-۲ صناعات آوایی حاصل از
- ۲۱۴ ..... تکرار کامل

|                                        |     |
|----------------------------------------|-----|
| ۲-۶-۱-۱-۳-۲- صناعات آوایی حاصل از      | ۲۱۵ |
| تکرار ناقص .....                       | ۲۱۷ |
| ۲-۶-۱-۱-۳-۳- توازن نحوی .....          | ۲۱۸ |
| ۲-۶-۱-۱-۳-۱- همنشین سازی نقشی .....    | ۲۱۹ |
| ۲-۶-۱-۱-۳-۲- جانشین سازی نقشی .....    | ۲۲۲ |
| ۲-۶-۲- ساختار زبان شناسی .....         | ۲۲۲ |
| ۲-۶-۲-۱- تشبیه .....                   | ۲۲۳ |
| ۲-۶-۲-۲- استعاره .....                 | ۲۲۵ |
| ۲-۶-۲-۳- صنایع ادبی لفظی و معنوی ..... | ۲۲۸ |
| ۲-۶-۲-۳- ساختار لغوی .....             | ۲۲۸ |
| ۲-۶-۲-۳-۱- فعل .....                   | ۲۲۹ |
| ۲-۶-۲-۳-۲- اسم .....                   | ۲۳۱ |
| ۲-۶-۲-۳-۳- صفت .....                   | ۲۳۲ |
| ۲-۶-۲-۴- ساختار دستوری .....           | ۲۳۳ |
| ۲-۶-۲-۵- ساختار بلاغی .....            | ۲۳۳ |
| ۲-۶-۲-۵-۱- جملات خبری .....            | ۲۳۴ |
| ۲-۶-۲-۵-۲- جملات پرسشی .....           | ۲۳۵ |
| ۲-۶-۲-۵-۳- جملات امری .....            | ۲۳۵ |
| ۲-۶-۲-۶- ساختار محتوایی .....          | ۷-۲ |
| ۷-۲- ترکیب بند عاشورایی محتشم کاشانی و | ۲۳۷ |
| نقد ساختاری آن .....                   | ۲۴۱ |
| ۱-۷-۲- نقد ساختار ظاهر .....           | ۲۴۱ |
| ۱-۷-۲-۱- موسیقی .....                  | ۲۴۱ |
| ۱-۷-۲-۱-۱- موسیقی بیرونی .....         | ۲۴۱ |
| ۱-۷-۲-۱-۲- موسیقی کناری .....          | ۲۴۱ |
| ۱-۷-۲-۱-۲-۱- ردیف .....                | ۲۴۱ |
| ۱-۷-۲-۱-۲-۲- قافیه .....               | ۲۴۲ |
| ۱-۷-۲-۱-۳- موسیقی درونی .....          |     |

- ۲۴۲ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۱- توازن آوایی
- ۲۴۲ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۱- تکرار همخوان
- ۲۴۳ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۱-۲- تکرار واکه
- ۲۴۳ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۱-۳- دگرگونی واج‌ها
- ۲۴۴ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۲- توازن واژگانی
- ۲۴۴ ..... ۱-۷-۱-۱-۲-۱- صناعات آوایی حاصل از تکرار کامل
- ۲۴۴ ..... ۱-۷-۱-۱-۲-۲- صناعات آوایی حاصل از تکرار ناقص
- ۲۴۶ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۳- توازن نحوی
- ۲۴۶ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۱- همنشین سازی نقشی
- ۲۴۶ ..... ۱-۷-۱-۱-۳-۲- جانشین سازی نقشی
- ۲۴۸ ..... ۲-۷-۲- ساختار زبان‌شناسی
- ۲۴۸ ..... ۱-۷-۲-۱- تشبیه
- ۲۴۸ ..... ۲-۷-۲-۲- استعاره
- ۲۴۹ ..... ۲-۷-۳- صنایع ادبی لفظی و معنوی
- ۲۵۱ ..... ۲-۷-۳- ساختار لغوی
- ۲۵۱ ..... ۲-۷-۱- فعل
- ۲۵۲ ..... ۲-۷-۲- اسم
- ۲۵۳ ..... ۲-۷-۴- ساختار بلاغی
- ۲۵۳ ..... ۲-۷-۱-۴- جملات خبری
- ۲۵۴ ..... ۲-۷-۲-۴- جملات پرسشی
- ۲۵۴ ..... ۲-۷-۳-۴- جملات امری
- ۲۵۴ ..... ۲-۷-۴-۴- جملات ندایی
- ۲۵۵ ..... ۲-۷-۴-۵- جملات عاطفی
- ۲۵۵ ..... ۲-۷-۵- ساختار محتوایی

- ۸-۲- ترکیب بند عاشورایی حزین لاهیجی و نقد ساختاری آن ..... ۲۵۷

|     |                                       |             |
|-----|---------------------------------------|-------------|
| ۲۵۹ | ..... نقد ساختار ظاهر                 | ۱-۸-۲       |
| ۲۵۹ | ..... موسیقی                          | ۱-۱-۸-۲     |
| ۲۵۹ | ..... موسیقی بیرونی                   | ۱-۱-۱-۸-۲   |
| ۲۵۹ | ..... موسیقی کناری                    | ۲-۱-۱-۸-۲   |
| ۲۵۹ | ..... ردیف                            | ۱-۲-۱-۸-۲   |
| ۲۶۰ | ..... قافیه                           | ۲-۲-۱-۸-۲   |
| ۲۶۱ | ..... موسیقی درونی                    | ۳-۱-۱-۸-۲   |
| ۲۶۱ | ..... توازن آوایی                     | ۱-۳-۱-۸-۲   |
| ۲۶۱ | ..... تکرار همخوان                    | ۱-۱-۳-۱-۸-۲ |
| ۲۶۱ | ..... تکرار واکه                      | ۲-۱-۳-۱-۸-۲ |
| ۲۶۲ | ..... دگرگونی واج‌ها                  | ۳-۱-۳-۱-۸-۲ |
| ۲۶۲ | ..... توازن واژگانی                   | ۲-۳-۱-۸-۲   |
|     | ..... صناعات آوایی حاصل از تکرار کامل | ۱-۲-۳-۱-۸-۲ |
| ۲۶۲ | ..... صناعات آوایی حاصل از تکرار ناقص | ۲-۲-۳-۱-۸-۲ |
| ۲۶۳ | ..... توازن نحوی                      | ۳-۳-۱-۸-۲   |
| ۲۶۴ | ..... همنشین‌سازی نقشی                | ۱-۳-۳-۱-۸-۲ |
| ۲۶۴ | ..... جانشین‌سازی نقشی                | ۲-۳-۳-۱-۸-۲ |
| ۲۶۶ | ..... ساختار زبان‌شناسی               | ۲-۸-۲       |
| ۲۶۶ | ..... تشبیه                           | ۱-۲-۸-۲     |
| ۲۶۷ | ..... استعاره                         | ۲-۲-۸-۲     |
| ۲۶۹ | ..... مجاز                            | ۳-۲-۸-۲     |
| ۲۶۹ | ..... صنایع ادبی لفظی و معنوی         | ۴-۲-۸-۲     |
| ۲۷۰ | ..... ساختار لغوی                     | ۳-۸-۲       |
| ۲۷۱ | ..... فعل                             | ۱-۳-۸-۲     |
| ۲۷۲ | ..... اسم                             | ۲-۳-۸-۲     |
| ۲۷۲ | ..... ساختار بلاغی                    | ۴-۸-۲       |
| ۲۷۲ | ..... جملات خبری                      | ۱-۴-۸-۲     |

|     |                                                                 |
|-----|-----------------------------------------------------------------|
| ۲۷۳ | ۲-۴-۸-۲- جملات پرسشی                                            |
| ۲۷۴ | ۲-۴-۸-۳- جملات امری                                             |
| ۲۷۵ | ۲-۸-۵- ساختار محتوایی                                           |
| ۲۷۶ | ۲-۹-۹- ترکیب بند عاشورایی ملا عبدالرزاق لاهیجی و نقد ساختاری آن |
| ۲۸۳ | ۲-۹-۱- نقد ساختار ظاهر                                          |
| ۲۸۳ | ۲-۹-۱-۱- موسیقی                                                 |
| ۲۸۳ | ۲-۹-۱-۱-۱- موسیقی بیرونی                                        |
| ۲۸۳ | ۲-۹-۱-۱-۲- موسیقی کناری                                         |
| ۲۸۳ | ۲-۹-۱-۱-۱- ردیف                                                 |
| ۲۸۴ | ۲-۹-۱-۱-۲- قافیه                                                |
| ۲۸۷ | ۲-۹-۱-۱-۳- موسیقی درونی                                         |
| ۲۸۷ | ۲-۹-۱-۱-۳-۱- توازن آوایی                                        |
| ۲۸۷ | ۲-۹-۱-۱-۳-۱- تکرار همخوان                                       |
| ۲۸۹ | ۲-۹-۱-۱-۳-۲- تکرار واکه                                         |
| ۲۹۰ | ۲-۹-۱-۱-۳-۳- دگرگونی واج‌ها                                     |
| ۲۹۱ | ۲-۹-۱-۱-۳-۲- توازن واژگانی                                      |
| ۲۹۱ | ۲-۹-۱-۱-۳-۱- صناعات آوایی حاصل از تکرار کامل                    |
| ۲۹۲ | ۲-۹-۱-۱-۳-۲- صناعات آوایی حاصل از تکرار ناقص                    |
| ۲۹۴ | ۲-۹-۱-۱-۳-۳- توازن نحوی                                         |
| ۲۹۴ | ۲-۹-۱-۱-۳-۱- هم‌نشین‌سازی نقشی                                  |
| ۲۹۷ | ۲-۹-۱-۱-۳-۲- جانشین‌سازی نقشی                                   |
| ۳۰۰ | ۲-۹-۲- ساختار زبان‌شناسی                                        |
| ۳۰۰ | ۲-۹-۱- تشبیه                                                    |
| ۳۰۴ | ۲-۹-۲- استعاره                                                  |
| ۳۰۵ | ۲-۹-۳- صنایع ادبی و لفظی                                        |

|     |                                            |                |
|-----|--------------------------------------------|----------------|
| ۳۰۵ | ..... ساختار لغوی                          | ۳-۹-۲          |
| ۳۰۶ | ..... فعل                                  | ۱-۳-۹-۲        |
| ۳۰۷ | ..... اسم                                  | ۲-۳-۹-۲        |
| ۳۱۰ | ..... صفت                                  | ۳-۳-۹-۲        |
| ۳۱۰ | ..... ساختار دستوری                        | ۴-۹-۲          |
| ۳۱۱ | ..... ساختار بلاغی                         | ۵-۹-۲          |
| ۳۱۱ | ..... جملات خبری                           | ۱-۵-۹-۲        |
| ۳۱۲ | ..... جملات پرسشی                          | ۲-۵-۹-۲        |
| ۳۱۳ | ..... ساختار محتوایی                       | ۶-۹-۲          |
| ۳۰۲ | ..... ترکیب‌بند عاشورایی فدایی مازندرانی و |                |
| ۳۱۴ | ..... نقد ساختاری آن                       |                |
| ۳۲۲ | ..... نقد ساختار ظاهر                      | ۱-۱۰-۲         |
| ۳۲۲ | ..... موسیقی                               | ۱-۱-۱۰-۲       |
| ۳۲۲ | ..... موسیقی بیرونی                        | ۱-۱-۱-۱۰-۲     |
| ۳۲۲ | ..... موسیقی کناری                         | ۲-۱-۱-۱۰-۲     |
| ۳۲۲ | ..... ردیف                                 | ۱-۲-۱-۱-۱۰-۲   |
| ۳۲۳ | ..... قافیه                                | ۲-۲-۱-۱-۱۰-۲   |
| ۳۲۷ | ..... موسیقی درونی                         | ۳-۱-۱-۱۰-۲     |
| ۳۲۷ | ..... توازن آوایی                          | ۱-۳-۱-۱-۱۰-۲   |
| ۳۲۷ | ..... تکرار همخوان                         | ۱-۱-۳-۱-۱-۱۰-۲ |
| ۳۲۹ | ..... تکرار واکه                           | ۲-۱-۳-۱-۱-۱۰-۲ |
| ۳۳۰ | ..... دگرگونی واج‌ها                       | ۳-۱-۳-۱-۱-۱۰-۲ |
| ۳۳۱ | ..... توازن واژگانی                        | ۲-۳-۱-۱-۱۰-۲   |
| ۳۳۱ | ..... صناعات آوایی حاصل از                 | ۱-۲-۳-۱-۱-۱۰-۲ |
| ۳۳۱ | ..... تکرار کامل                           |                |
| ۳۳۱ | ..... صناعات آوایی حاصل از                 | ۲-۲-۳-۱-۱-۱۰-۲ |
| ۳۳۳ | ..... تکرار ناقص                           |                |
| ۳۳۵ | ..... توازن نحوی                           | ۳-۳-۱-۱-۱۰-۲   |

- ۳۳۵ ..... ۱-۱۰-۱-۱-۳-۱-همنشین سازی نقشی
- ۳۳۶ ..... ۱-۱۰-۱-۱-۳-۲-جالشین سازی نقشی
- ۳۴۱ ..... ۲-۱۰-۲-ساختر زبان شناسی
- ۳۴۱ ..... ۱-۲-۱۰-۲-تشبیه
- ۳۴۳ ..... ۲-۲-۱۰-۲-استعاره
- ۳۴۵ ..... ۳-۲-۱۰-۲-مجاز
- ۳۴۵ ..... ۴-۲-۱۰-۲-صنایع ادبی و لفظی
- ۳۴۸ ..... ۳-۱۰-۲-ساختر لغوی
- ۳۴۸ ..... ۱-۳-۱۰-۲-فعل
- ۳۵۰ ..... ۲-۳-۱۰-۲-اسم
- ۳۵۳ ..... ۳-۳-۱۰-۲-صفت
- ۳۵۳ ..... ۴-۱۰-۲-ساختر دستوری
- ۳۵۴ ..... ۵-۱۰-۲-ساختر بلاغی
- ۳۵۴ ..... ۱-۵-۱۰-۲-جملات خبری
- ۳۵۵ ..... ۲-۵-۱۰-۲-جملات پرسشی
- ۳۵۵ ..... ۳-۵-۱۰-۲-جملات امری
- ۳۵۶ ..... ۶-۱۰-۲-ساختر محتوایی
- ۳۵۹ ..... سخن پایانی
- ۳۶۵ ..... منابع و مأخذ

## مقدمه

ترکیب‌بند نوعی قالب شعری است که از چند بخش تشکیل شده و هر بخش آن از نظر قافیه و درون مایه همانند قصیده یا غزل است؛ این بخش‌ها توسط ابیات متفاوت و نامکرری به هم متصل می‌شوند که موضوعات آن می‌تواند غنایی، مرثیه سرایی و یا مدیحه سرایی باشد. این نوع قالب، نخستین بار در دوره‌ی صفویه و با ترکیب‌بند مشهور محتشم کاشانی که در آن به توصیف حادثه‌ی کربلا و واقعه‌ی عاشورا پرداخته بود، آغاز شد و علاوه بر ماندگاری مورد استقبال شاعران شیعی بعد از خود قرار گرفت، به گونه‌ای که می‌توان گفت ترکیب‌بند عاشورایی به صورت نوعی خاص در ادب فارسی رایج شده است.

در این پژوهش سعی بر آن است تا ۱۰ ترکیب‌بند عاشورایی بر اساس مبانی ساختارگرایی که شامل: محتوا، زبان و بیان، صور خیال، صناعات لفظی و ادبی و استفاده از فضاهای عاطفی است، مورد بررسی قرار گیرد. از آن میان شاعرانی که ترکیب‌بند عاشورایی سروده‌اند، کسانی چون محتشم کاشانی، فدایی مازندرانی، وحشی بافقی، ملا عبدالرزاق لاهیجی، سروش اصفهانی، وصال شیرازی، وقار شیرازی، صباحی بیدگلی، حزین لاهیجی و عاشق اصفهانی که مشهورتر از سایر شاعران هستند، انتخاب شده‌اند و در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرند. امید آن که پژوهش حاضر مورد پسند استادان، دانشجویان و پژوهشگران محترم قرار

گیرد و از آن جا که هیچ گلی بی‌خار نیست، با انتقادهای، نظرها و پیشنهادهای خود،  
بنده را در رفع کاستی‌های این پژوهش یاری نمایند.

و من الله التوفیق

مریم ارسلان - بهار ۱۳۹۳